

# ARCHEOLOGIA GALICYJSKA W XIX WIEKU

## Część I: 1848–1872

### Galicja Zachodnia

XIX wiek, a zwłaszcza jego druga połowa, nazywany bywa okresem tworzenia się zrębów archeologii jako dyscypliny naukowej. Był to czas kształtowania się definicji i zakresu badań tej dziedziny, wywalczania przez nią miejsca na uniwersytetach, przede wszystkim jednak przełomowych odkryć i ustalania chronologii pradziejów. Powstawaniu archeologii towarzyszyła w tych czasach prawdziwa rewolucja w sposobie myślenia o przeszłości. Nauka ta tworzyła się w opozycji do wciąż jeszcze obowiązującej biblijnej wizji dziejów. Wtedy to, najpierw wśród badaczy, a później w społeczeństwie, z dużymi oporami przebiła się teza, że świat nie liczy – zgodnie z przyjmowanym dosłownie przekazem biblijnym – sześć tysięcy lat, ale jego początków należy szukać w nieporównywalnie dalszej przeszłości. Ogromne znaczenie dla tego procesu miał postęp w naukach przyrodniczych, a szczególnie publikowane w tym czasie przełomowe dzieła Karola Darwina (1809–1882). Miało to w późniejszym czasie wpływ na sposób, w jaki postrzegano tę dyscyplinę i jak systematyzowano ją wśród nauk. W 1865 roku angielski etnolog i archeolog, John Lubbock (1834–1913), w słynnym dziele *Pre-historic Times: As Illustrated by Ancient Remains, and the Manners and Customs of Modern Savages* zauważał, że: „Archeologia tworzy faktycznie ogniwo między geologią a historią”. Istotnym narzędziem pojęciowym, przydatnym do zrozumienia pre-historii Europy był zaproponowany w 1836 przez duńskiego uczonego Christiana Jurgensona Thomsena (1788–1865) system trzech epok (kamienia, brązu i żelaza). To genialne odkrycie oparto na spostrzeżeniu, że najstarsze narzędzia sporządzano z kamienia, później z brązu, a jeszcze później z żelaza – metali o coraz lepszych parametrach technicznych. Sekwencja ta – w ogólnym zarysie – stanowi po dzień dzisiejszy podstawę chronologii prehistorycznych społeczności europejskich.



Mapa Galicji wg. S. Majerskiego

Research into the history of archaeology at the Krakow centre in the 19th century has accelerated in 2020. Chapters dealing with the period from 1848 to 1872 - from the Spring of Nations to the establishment of the Academy of Arts and Sciences in Krakow - have been prepared for the book. The institutional support for Western Galician archaeology at this time was provided by the Cracow Scientific Society, the Academy of Arts and Sciences and the Jagiellonian University. The Scientists associated with these institutions conducted archaeological research, wrote scientific papers, created professional journals, participated in international archaeological and anthropological congresses. They were also involved in conservation - both in terms of protecting the archaeological heritage in the field and shaping conservation law.



Fragment pracy Assanca autorstwa S. Morawskiego



Zabytki ze zbiorów Muzeum Archeologicznego AU eksponowane na Powszechnej Wystawie w Paryżu w 1878 r.



Zabytki z kolekcji B. Podczaszyńskiego zakupione do zbiorów Muzeum Archeologicznego AU.

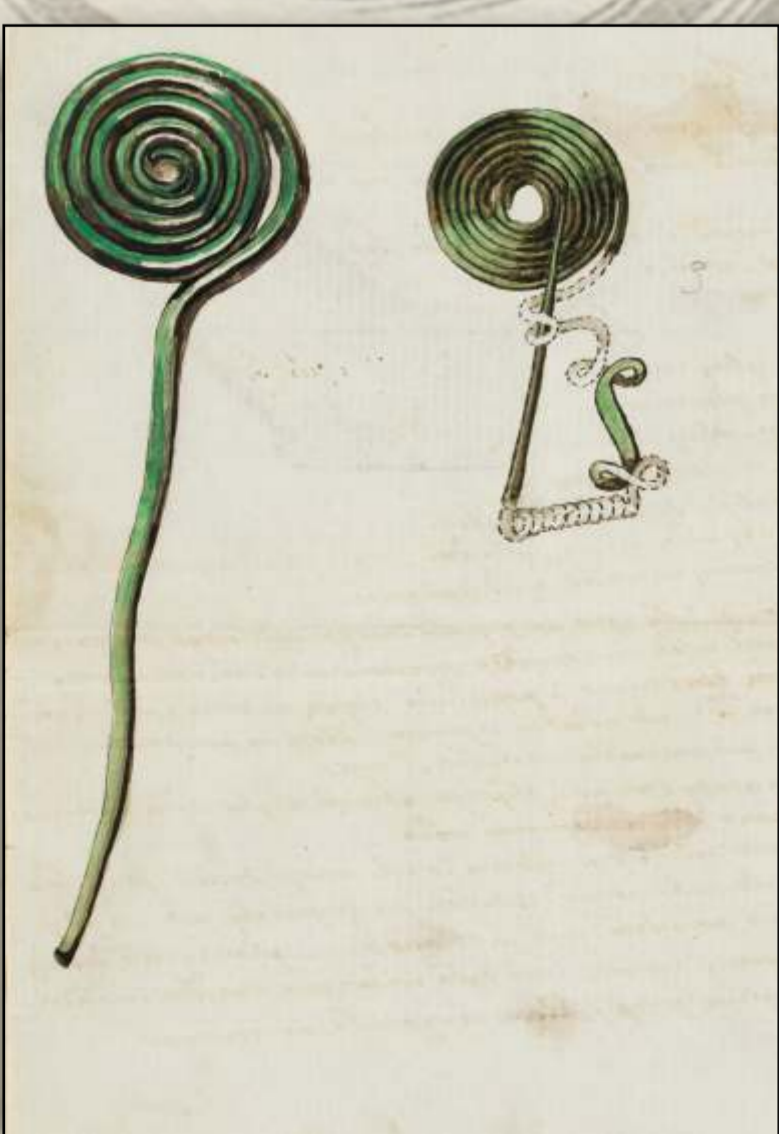


Z zbiorów Archeologii MAK

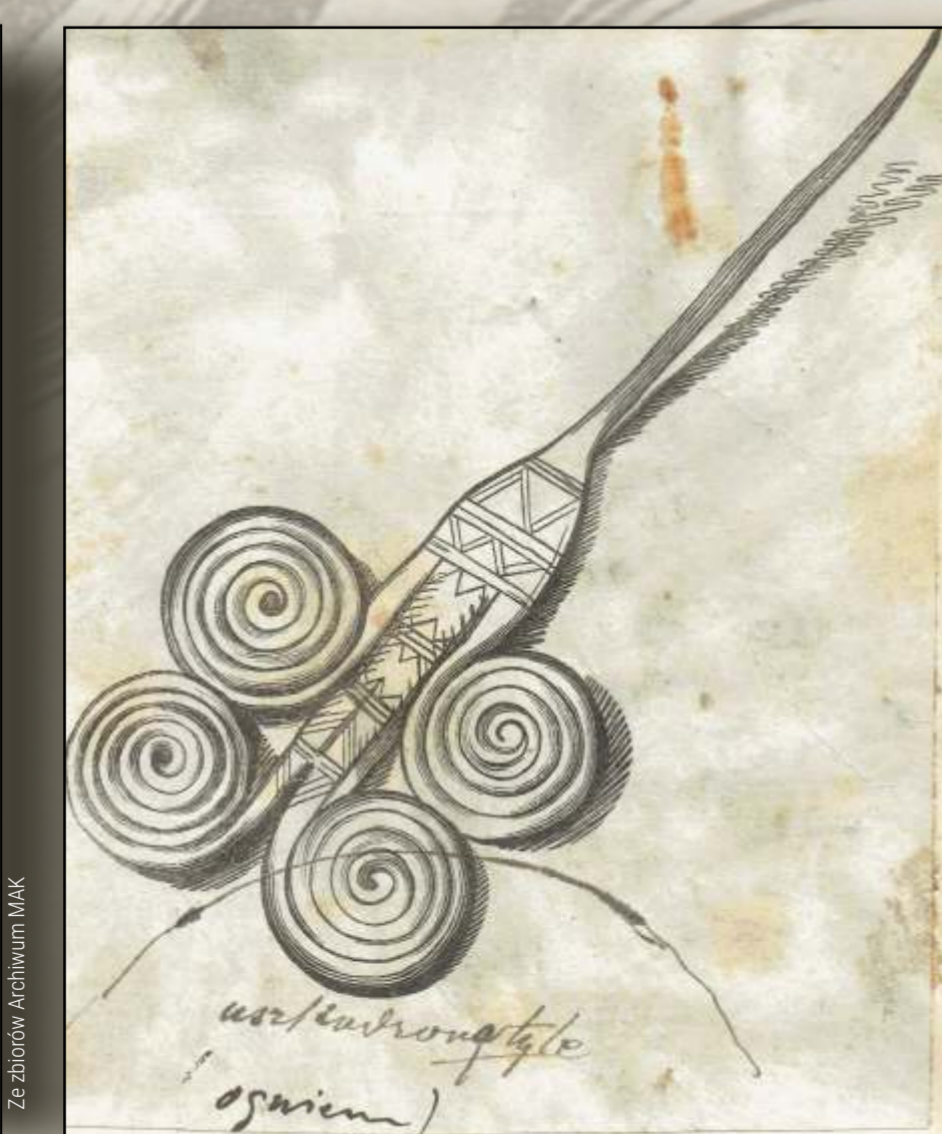


Rysunki zabytków przechowywanych w Gabinetie Archeologicznym UJ

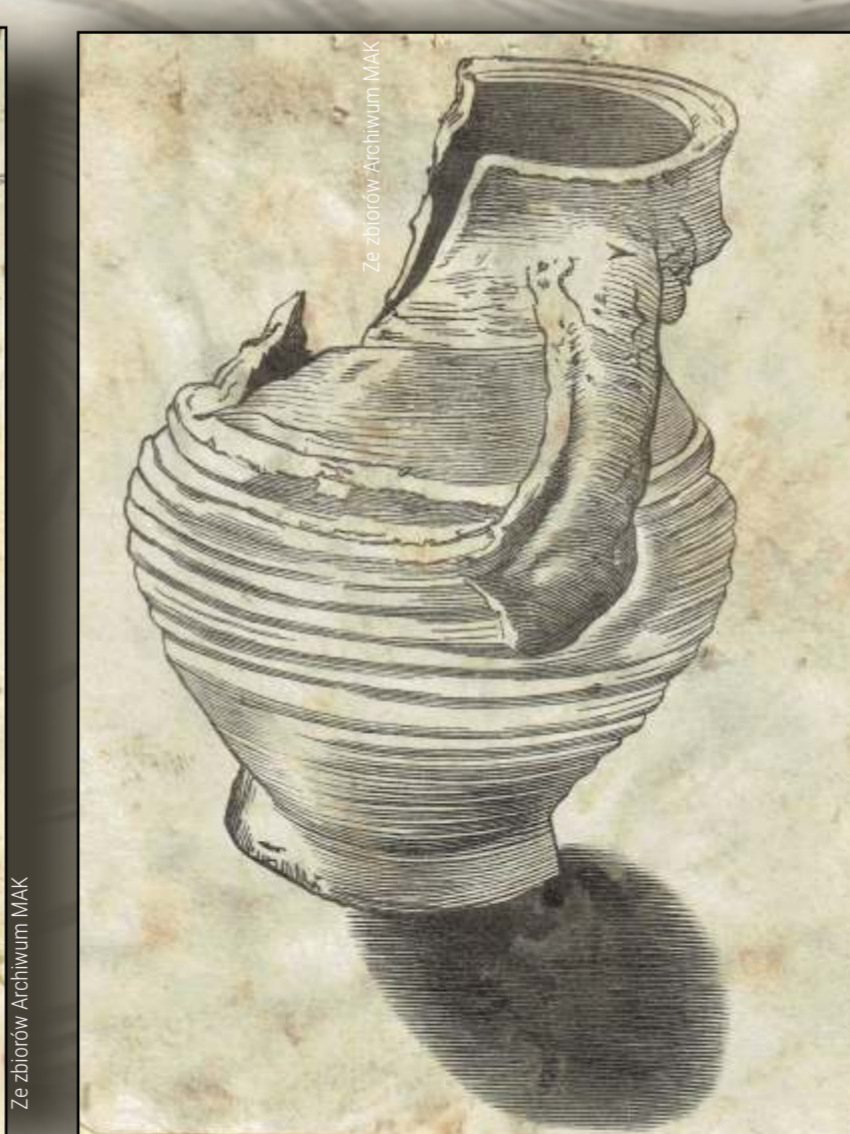
Z zbiorów Archeologii MAK



Rysunek szpilki i zapinki z brązu z pracy Assanca



Rysunki zabytków przechowywanych w Gabinetie Archeologicznym UJ



Z zbiorów Archeologii MAK

W minionym roku badania nad historią archeologii w ośrodku krakowskim w XIX wieku nabrały szybszego tempa. Do przygotowywanej książki, poświęconej zachodniogalicyskiej archeologii w latach 1848–1918, opracowano części traktujące o okresie od przeobrażeń wewnętrznych w Towarzystwie Naukowym Krakowskim (1848 rok), w wyniku których powstał później Komitet Archeologiczny i Muzeum Starożytności TNK, aż po powstanie Akademii Umiejętności w Krakowie w 1872 roku. Oparcie instytucjonalne dla zachodniogalicyskiej archeologii stanowiły w tym czasie Towarzystwo Naukowe Krakowskie, Akademia Umiejętności oraz Uniwersytet Jagielloński. Uczni związani z tymi instytucjami prowadzili szereg badań archeologicznych, pisali prace naukowe, tworzyli branżowe czasopisma. Poszerzano kontakty naukowe, wymieniano się nowymi ideami podczas organizowanych w Europie międzynarodowych kongresach archeologiczno-antropologicznych. Zajmowano się także konserwatorstwem – i to zarówno w aspekcie ochrony dziedzictwa archeologicznego w terenie, jak i kształtowania prawa konserwatorskiego.

badania i odkrycia  
Muzeum Archeologicznego w Krakowie